

Ліхоносова Г.С.кандидат економічних наук, доцент,
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського**Черниш Р.О.**магістр
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У даній статті розглянуто питання інноваційних технологій запровадження туристично-рекреаційної діяльності, визначено роль інновацій у розвитку галузі туризму з урахуванням специфічних особливостей цієї сфери, описано найбільш важливі елементи розвитку рекреаційної діяльності в сучасних умовах, охарактеризовано рівень туристично-рекреаційної діяльності, а також проведено аналіз впровадження інноваційних технологій.

Ключові слова: інновації, туризм, туристична індустрія, рекреаційна діяльність, конкурентоспроможність, впровадження передових методів, інформаційні технології.

В данной статье рассмотрены вопросы инновационных технологий введения туристско-рекреационной деятельности, определена роль инноваций в развитии отрасли туризма с учетом специфических особенностей этой сферы, описано наиболее важные элементы развития рекреационной деятельности в современных условиях, охарактеризованы уровень туристско-рекреационной деятельности, а также проведен анализ внедрения инновационных технологий.

Ключевые слова: инновации, туризм, туристическая индустрия, рекреационная деятельность, конкурентоспособность, внедрение передовых методов, информационные технологии.

Постановка проблеми. Економічна та соціальна значущість туризму в сучасних умовах визначається тим, що туристичний бізнес сприяє розвитку економіки, розвиваючи такі галузі промисловості як сільське господарство, торгівля, будівництво, зв'язок, виробництво товарів широкого попиту, сприяє зайнятості населення, зростанню потенційного та реального валового внутрішнього продукту країни, є вагомим джерелом валютних надходжень і засобом забезпечення позитивного сальдо платіжного балансу країни.

Актуальність впровадження рекреаційної діяльності – полягає у наданні послуг із відпочинку і лікування. Окремі з них, наприклад транспорт, агропромисловий комплекс, будівництво і ремонт, комунальне господарство, охорона здоров'я, соціальна допомога тощо, з кожним роком розширюють власну діяльність у сфері рекреації і туризму. Крім наявності рекреаційних ресурсів, важливе й її інфраструктурне забезпечення. Інфраструктура обслуговує різні потреби рекреації, тому поділяється на різні види, деякі з них розглянуті у статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На території України перелік законодавчо-правових актів, які регулюють туристично-рекреаційну діяльність в країні. До них належать: Кон-

ституція України, Закон України «Про туризм», Закон України «Про курорти», Закон України «Про сільський зелений туризм», «Про народні художні промисли», «Про особисте сільське господарство», Указ Президента України «Про Положення про Міністерство культури і туризму України», Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку туризму і курортів в Україні», Указ Президента України «Про Основні напрями розвитку туризму в Україні до 2010 року», Указ Президента України «Про забезпечення підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу», Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України, Постанови КМУ «Про затвердження Державної програми розвитку туризму на 2002 – 2010 роки», інших нормативних документів Державної туристичної адміністрації України, Державного комітету статистики України, Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва [1].

Мета дослідження: охарактеризувати рівень туристично-рекреаційної діяльності, а також визначити можливості із запровадження інноваційних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Окрім прибутку, туризм став значущим чинником посилення престижу країни. А також

туризм сприяє підвищенню освітнього рівня жителів країни. Саме поняття «туризм» стало формуватися завдяки масовому переміщенню досить значної кількості людей, які поставили собі за мету змістовно проводити своє дозвілля. Хоча не можна заперечувати того факту, що подорожування завжди було притаманне людині як біологічній істоті [2].

Беручи за основний критерій мотивацію туристів, можна виділити такі види рекреаційно-туристичної діяльності: спортивний туризм, відпочинковий туризм, родинний туризм, екстремальний туризм, спортивний туризм, пізнавальний туризм, екологічний туризм, діловий туризм та ін. (табл. 1).

На цей час туристичний бізнес став однією найбільш динамічною галуззю, що швидко набирає темпи у господарській діяльності країн світу. За даними Всесвітньої туристичної організації ООН (UNWTO), чисельність міжнародних туристів на кінець 2015 р. становила майже 1,2 млрд осіб, тобто приблизно кожен шостий мешканець планети відпочивав і подорожував за межами своєї країни [3].

Проведені UNWTO дослідження також показали, що тенденції розвитку туристичної діяльності будуть збережені на високому рівні. Так, у період до 2030 р. прогнозується збільшення

туристичних прибуттів майже у 2 рази порівняно з 2010 р., при цьому передбачається розподіл туристичних прибуттів у сфері в'їзного туризму по регіонах, дані яких наведено у табл. 2.

Отже, можемо зробити висновок, що найбільш відвідуваними країнами світу, згідно із прогнозами спеціалістів UNWTO, стануть Китай, Сполучені Штати Америки, Франція, Іспанія. Чинники, які будуть безпосередньо впливати на розвиток туристичного бізнесу, багатогранні та різноманітні. Наявність сприятливих чинників призведе до лідерства окремих районів країни світовому туристичному бізнесі, і навпаки, небажані чинники безпосередньо будуть знижувати туристичні потоки.

Що стосується України, то за останні роки, на жаль, (починаючи з 2013 р.) туристичні потоки в Україні значно зменшились, що було спричинено чинниками економічного та соціально-політичного характеру. На сьогодні туристична галузь України перебуває на стадії проведення реформ. Туристичні ресурси, якими володіє Україна, використовують не сповна, через події військово-політичного характеру, які сколихнули Україну у 2013 р., значно зменшились в'їзні туристичні потоки, проте, якщо проводити порівняння, наприклад з 2000 р., ситуація у сфері туризму виглядає все-таки кращою. Показники

Таблиця 1

Класифікація рекреаційної діяльності

Класифікаційна ознака	Туризм	Сфера рекреації
Географічний принцип	внутрішній, міжнародний	рекреаційний, оздоровчий відпочинок, пізнавальний відпочинок, професійно-діловий туризм, науковий (конгресний), спортивний відпочинок, шоп-тури, пригодницький, паломницький,
Напрямок туристичного потоку	в'їзний, виїзний	
Джерело фінансування	соціальний, комерційний	
Спосіб пересування	пішохідний, авіаційний, морський, річковий, автотуризм, залізничний, велосипедний, змішаний	ностальгічний, зелений (агротуризм), екологічний, екзотичний, елітарний
Кількість учасників	індивідуальний, сімейний, груповий	
Тривалість перебування	короткотривалий, довготривалий	
Організаційна форма	організований, неорганізований	

Таблиця 2

Прогноз розподілу обсягів в'їзного туризму по регіонах світу міжнародні туристські прибуття, млн. осіб

Світовий регіон	Рік		
	2010	2020	2030
Європа	475,3	620	744
Азійсько-Тихоокеанський регіон	204	355	535
Америка	149,7	199	248
Африка	50,3	85	134
Близький Схід	60,9	101	149
Світ (загалом)	940	1360	1809

структури туристичних потоків України за період з 2000 по 2015 р. наведено у табл. 3 та на рис. 1.

За останні роки туристична галузь України зробила значний поступу використанні інформаційних технологій на своїх теренах. Розвиток Інтернет-технологій (системи пошуку та бронювання турів, квитків, Інтернет-путівники, сервіси відгуків та рекомендацій) та широкі можливості їх впровадження у діяльність туристичних підприємств роблять подорожі ще доступнішими широким масам населення. Як приклад, можна навести місто Львів, де активно впроваджують та використовують інноваційні технології в обслуговуванні туристів та в інфраструктурі: туристичні Інтернет-путівники, мобільні додатки (довідники, мапи, аудіогіди), електронні інформаційні кіоски та ін. Кількість туристів, що відвідують Львів, щороку зростає, відкривають нові готельні та ресторанні заклади, створюють нові робочі місця, покращується імідж міста на українській та світових аренах [4].

Світова тенденція глобалізації туризму поки що у меншій мірі торкнулася України. Звертаю-

чись до показників динаміки розвитку туризму в Україні, слід насамперед звернути увагу, що туристична активність держави на світовому ринку є недостатньою, оскільки обсяг в'їзного туризму складає до 2% від світового імпорту туристичних послуг. На сьогодні ситуація, що склалась в туристичній індустрії України, практично неконкурентоспроможна на світовому ринку:

- застаріла матеріально-технічна база, яка потребує капітального ремонту, модернізації та функціональної реконструкції;
- брак сучасних засобів розміщення туристів;
- недостатній розвиток важливих складових туристичної інфраструктури – транспорту та зв'язку;
- недостатньо розвинена мережа закладів харчування та індустрії розваг;
- брак кваліфікованих спеціалістів з організації та розвитку внутрішнього і в'їзного туризму;
- орієнтування туристичних фірм на закордонні подорожі; відсутність активно функціонуючого туристично-інформаційного центру;
- екологічні проблеми.

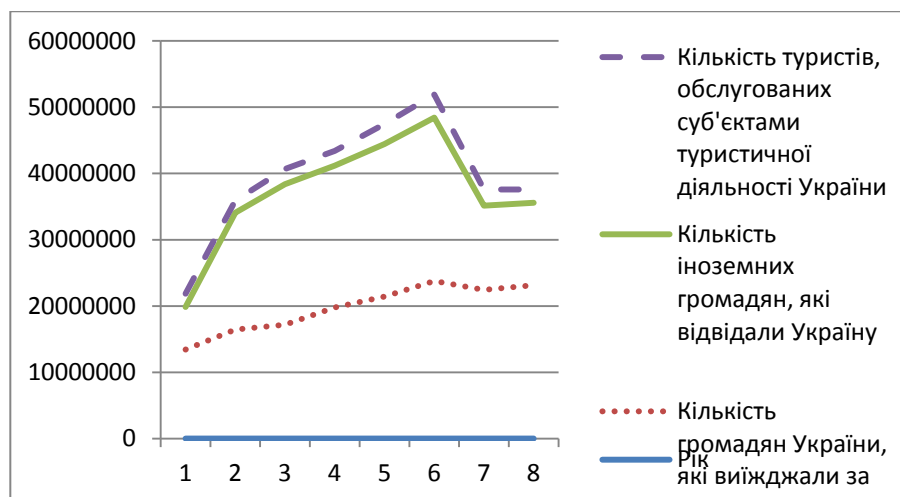

Рис. 1. Динаміка туристичних прибуттів та вибуттів в Україні з 2002 по 2017 рр.

Таблиця 3

Туристичні потоки в Україні з 2002 по 2017 рр.

Рік	Кількість громадян України, які виїжджали за кордон	Кількість іноземних громадян, які відвідали Україну	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України
2002	13422320	6430940	2013998
2007	16453704	17630760	1825649
2012	17180034	21203327	2280757
2013	19773143	21415296	2199977
2014	21432836	23012823	3000696
2015	23761287	24671227	3454316
2016	22437671	12711507	2425089
2017	23141646	12428286	2019576

Позитивне вирішення цих проблем в туристичній індустрії України є особливо актуальним. Пожвавлення розвитку туризму в Україні та подолання негативних тенденцій можливе шляхом впровадження нововведень. Активізація використання інноваційного чинника призведе до створення конкурентоспроможної туристичної індустрії країни.

До інновацій в туризмі слід відносити перш за все ті нововведення, які супроводжуються:

- відновленням і розвитком духовних та фізичних сил туристів;
- якісно новими змінами турпродукту;
- підвищенням ефективності функціонування інфраструктури туризму;
- підвищенням ефективності процесів формування, позиціонування та споживання туристичних послуг;
- прогресивними змінами факторів виробництва (наприклад, скорочення терміну транспортування за рахунок впровадження нових швидкісних видів транспорту, поліпшення умов праці працівників туріндустрії, впровадження нових прогресивних методів (механізмів) перетворення факторів виробництва в послуги).

Класифікувати інновації в туристичній індустрії слід наступним чином:

I. Продуктові інновації.

1. Створення нових туристичних продуктів.
2. Освоєння нових сегментів туристичного ринку.
3. Освоєння нових туристично-рекреаційних територій.
4. Залучення до туристичного сегменту нових видів ресурсів.

II. Управлінські інновації.

1. Нові методи реалізації маркетингового циклу в туризмі.
2. Обґрунтування нових методів і форм управління суб'єктами туристично-рекреаційної діяльності.
3. Забезпечення державного та регіонального управління туристичною індустрією.

III. Сервісні інновації.

1. Впровадження передових методів навчання, підготовки та перепідготовки працівників туристичного бізнесу.
2. Розробка інноваційних моделей розміщення трудових ресурсів в туризмі.

3. Впровадження національної моделі сервісного обслуговування, враховуючи культуру та звичаї туристично-рекреаційних зон.

IV. Технологічні інновації.

1. Впровадження комп'ютерних технологій в систему бронювання і резервування готелів, авіаквитків.

2. Розробка нових видів матеріально-технічного забезпечення туристичного обслуговування, покращення якості послуг.

3. Нововведення в системі транспортного обслуговування, що будуть спрямовані на підвищення комфортності та скорочення часу трансферу туристів до курортної зони.

4. Екологізація технологій обслуговування.

Проте в Україні відсутні сприятливі умови для ефективного здійснення інновацій. На шляху їх масової реалізації постають перешкоди фінансового, правового та політичного характеру. Процеси створення нових інноваційних структур, які здатні реалізувати цілком комерційні проекти, мають стихійний характер [5].

Успіх функціонування підприємства в сфері туризму багато в чому залежить від інноваційного менеджменту. Практичне застосування інновацій в туристичній сфері дозволить не тільки підвищити рівень конкурентоспроможності підприємства, але й оцінити доцільність впровадження нових видів послуг. Практика показує, що найбільш прийнятним варіантом, на сучасному етапі, є використання інформаційних технологій.

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, найістотніші проблеми впровадження інноваційних технологій у сфері туризму в Україні можна визначити як недостатній рівень фінансування інфраструктури туристичної галузі, невідповідність її стану міжнародним стандартам, слабкий зв'язок пов'язаних та підтримуючих галузей із туристичною. Тому вже не існує сумнівів щодо необхідності переходу туристично-рекреаційної індустрії України на інноваційну модель економічного розвитку. Саме інноваційні зрушення на сучасному етапі розвитку галузі здатні забезпечити її конкурентоспроможність, підвищити якість послуг, забезпечити високі показники економічного росту та залучення іноземних інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Закони України «Про туризм» від 2003 року. URL: <http://rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр>.
2. Мальська М.П. Основи туристичного бізнесу : навч. посіб. / М.П. Мальська, В.В. Худо, В.І. Цибух. К. : Вид-во «Центр навч. літ-ри», 2004. 272 с.
3. Мізюк Б.М., Полотай Б.Я. Особливості запровадження інновацій у туристичній індустрії. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. 2016. Вип. 51. С. 45-49.
4. Офіційний сайт державної служби статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>.
5. Новіков В.С. Інновації в туризмі. М.: ІЦ «Академія», 2007. 208 с.

Likhonosova G.S., Chernysh R.O.

INNOVATIVE TECHNOLOGIES OF INTRODUCTION OF TOURIST AND RECREATIONAL ACTIVITY

The article deals with the issues of innovative technologies for the introduction of tourist and recreational activities, identified the role of innovations in the development of tourism industry taking into account the specific features of this area, describes the most important elements of the development of recreational activities in modern conditions, characterized the level of tourist and recreational activities, as well as an analysis of implementation innovative technologies.

Spheres such as transport, agro-industrial complex, construction and repair, communal services, health care, social assistance, etc., expand their activities in the field of recreation and tourism every year. In addition to having recreational resources, its infrastructure is also important. The infrastructure serves different recreational needs, so it is divided into different types, some of which are covered in the article. Also reviewed are regulatory documents of the State Tourism Administration of Ukraine, State Statistics Committee of Ukraine, State Committee of Ukraine for Regulatory Policy and Entrepreneurship.

The distribution of volumes of inbound tourism in the regions of the world of international tourist arrivals is forecasted, the recreational activity is classified, the tourist activity of the state in the world market is described. UNWTO surveys, which showed the tendencies of tourism development, presented innovations in the system of transport services. Characterized tourist flows in Ukraine from 2002 to 2017 and their dynamics, classified innovation in the tourism industry. New methods and forms of management of subjects of tourist and recreational activities are substantiated, new types of logistic maintenance of tourist services, improvement of quality of services are described. Considered the competitiveness of the tourism industry, the main criteria for the functioning of the company and the feasibility of introducing innovations are determined.

Key words: innovation, tourism, tourism industry, recreational activity, competitiveness, introduction of advanced methods of information technology.